

УДК 378

Юлія Бондаренко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-9869-6760

Євгеній Гаркавіна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-0084-9904

Оксана Беспалова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-0081-6021

Володимир Гончаренко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-76062182

Ігор Кравченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-4715-4130

DOI 10.24139/2312-5993/2022.05/089-096

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІЗИЧНИЙ ШКОЛЯРІВ

Стаття присвячена організації позакласної роботи учнів молодших класів. Аналізується вплив різних форм організації позакласної роботи учнів на їх фізичний розвиток. Професіоналізм педагога полягає в оволодінні найбільшою кількістю форм роботи та вмінням їх використовувати для вирішення конкретної педагогічної задачі з максимальним виховним ефектом. Вирішення цього важливого завдання покладено насамперед на систему освіти, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання та підготовки до самостійного життя підростаючого покоління, постійного оновлення форм та методів навчання з метою більш ефективного їх впливу на розвиток творчої особистості учня. На сучасному етапі фахівцями, вчителями фізичної культури постійно ведеться робота з пошуку раціонального підходу до використання часу, що відводиться на шкільне фізичне виховання. Добитися поліпшення здоров'я в рамках тільки уроків фізичної культури практично неможливо, а також повною мірою подолати наростаючу гіподинамію і гипокінезію. Крім того лише незначна частина школярів охоплена позакласними і позашкільними формами фізкультурних занять, тому компенсувати недостатню оздоровчу ефективність шкільної системи фізичного виховання покликані, в тій чи іншій мірі, позакласні заняття, основним напрямком діяльності яких є активний відпочинок з використанням фізичних вправ, ігор, змагань тощо.

Ключові слова: позакласна робота, форми організації, фізичний розвиток, діти, молодший шкільний вік.

Постановка проблеми. Сучасна оцінка фізичного розвитку молодших школярів свідчить про більш високі значення масо-ростових показників у порівнянні зі стандартною популяцією ВООЗ. Відхилення у фізичному розвитку може мати кожна третя дитина молодшого шкільного віку. Однією з необхідних умов для гармонійного розвитку та

власне становлення особистості школяра є достатня рухова активність. В останні роки в силу високого навчального навантаження в школі, вдома та інших причин у більшості учнів відзначається дефіцит рухів в режимі дня. Так, недостатня рухова активність може викликати ряд серйозних змін в організмі дітей.

Організація позакласної діяльності учнів завжди була і залишається дуже важливою сферою діяльності вчителів. Проведення позакласної роботи, спілкування з учнями в більш-менш вільній обстановці мають істотне, а іноді і вирішальне значення для їх фізичного розвитку. Для здійснення виховання в умовах Нової української школи необхідно вирішення наступних завдань: визначення змісту, форм та методів фізичного розвитку учнів з урахуванням їх вікових, індивідуально-психологічних особливостей.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасна система шкільного навчання обумовлює необхідність використання нових підходів в організації навчально-виховного процесу, в пошуку та власне розробці нових форм фізичного розвитку учнів. Даній проблемі присвячені дослідження С. Максимюка, Н. Волкової, А. Кузьмінського, М. Фіцули та ін.

Мета статті: розкриття форми організації позакласної роботи учнів молодших класів та їх вплив на фізичний розвиток школярів.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі методи, як: теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; вивчення й узагальнення педагогічного досвіду; педагогічні спостереження; аналіз форм організації позакласної роботи учнів молодших класів та їх впливу на фізичний розвиток школярів.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день все більш актуальним стає вивчення аспектів педагогічної діяльності, спрямованої на досягнення фізичного розвитку дітей. Сучасна система шкільного навчання, реалізуючи Концепцію нової української школи, обумовлює необхідність використання нових підходів в організації навчально-виховного процесу, в пошуку та власне розробці нових технологій фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. Фізичний розвиток учнів – це формування організму дитини включаючи темпи, стадії та критичні періоди її дозрівання, успадковані особливості, індивідуальну мінливість, зрілість та власне зв'язок з факторами внутрішнього та зовнішнього середовища. Безпосередньо показниками фізичного розвитку є антропометричні дані, швидкість їх зміни в процесі росту, певним чином гармонійність розвитку, співвідношення календарного та

біологічного віку, конституційні особливості (Гвоздецька, Рибалко, Прокопова, Дубинська, Красілов, 2021).

Н. Волкова вважає, що однією з головних умов, що працюють на підвищення якості фізичного розвитку учнів, є власне впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу в процес освіти, коли на зміну знань, умінь та навичок приходять поняття компетентності. Виховання компетентності більшою мірою, в порівнянні з традиційним вихованням, орієнтоване на особистісний розвиток школяра, формування у нього культури здорового способу життя, здатності до рефлексії, прийняття цінності здоров'я та занять фізичною культурою, власне формування основ саморегуляції. Для забезпечення фізичної розвитку учнів молодших класів в умовах загальноосвітнього закладу має бути організовано ігровий простір – власне сукупність умов предметно-розвиваючої середовища як системи матеріальних об'єктів діяльності школярів, що функціонально моделює зміст їх фізичного розвитку (Волкова, 2012, с. 57).

Для того, щоб учень міг організувати свої дії відповідно до мети, йому важливо співвіднести мету з реальними умовами, виділити додаткові умови для її досягнення при необхідності. повинен упорядкувати власні дії, засоби та способи досягнення мети. Робота з фізичного розвитку учнів в школі здійснюється за участю педагогічного колективу, батьківської громадськості. Цією роботою вирішуються наступні завдання:

- сприяння успішному оволодінню навчальним матеріалом програми «Фізична культура;
- організація здорового та змістовного відпочинку учнів;
- закріплення навичок свідомого використання різноманітних засобів фізичного виховання в побуті (Кісельов, Рибалко, с. 29).

Ми згодні з визначенням М. Віленського, що фізичне виховання, як навчальна дисципліна передбачає оволодіння дітьми певної системи знань, навчання рухам і розвитку фізичних якостей, оволодіння професійно значимими знаннями, якостями, вміннями і навичками, створення установ до активного залучання дітей до фізичної культури і спорту, включення у процес фізичного самовиховання і самовдосконалення (Позакласна робота з фізичного розвитку учнів).

Провідні спеціалісти нашої держави в області фізичного виховання до компонентів фізичної культури, у тому числі і до соціальної групи діти відносять: базову фізичну культуру, спорт (як компонент фізичної

культури), професійно-прикладну фізичну культуру, оздоровчо-реабілітаційну фізичну культуру та інші види фізичної культури.

У організації та складі фізкультурно-оздоровчої роботи у познавчальний та позашкільний час, необхідно вирішити низку гострих проблем:

- підвищити рівень агітації та пропаганди фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів, знань дітей з питань фізичної культури та спорту;

- розробити науково обґрунтований календар спортивно-масових змагань з включенням нетрадиційних форм проведення і професійно прикладних видів спорту;

- поширити підготовку спортивного активу.

Позакласна робота з фізичного розвитку учнів проводиться в позаурочний час та відрізняється від навчальної тим, що вона, власне, по-перше, здійснюється на добровільних засадах, а її зміст та форми організації визначаються з урахуванням інтересів більшості учнів та власне умов ЗОШ; по-друге, вона будується на основі широкої громадської активності учнів, об'єднаних в колектив фізичної культури, при контролі та з боку адміністрації, вчителів, батьків; по-третє, педагогічне керівництво позакласною роботою набуває більшою мірою інструктивно-педагогічний характер, стимулюючи прояв творчої ініціативи учнів. Позакласна робота з фізичного розвитку учнів певним чином поєднується з виховною роботою щодо формування у дітей молодшого шкільного віку позитивних моральних та вольових якостей. Основною формою організації позакласної роботи є колектив фізичної культури. Він здійснює свою діяльність на основі Положення про шкільний колектив фізичної культури. Головна сфера діяльності членів фізкультурного колективу – заняття в спортивних секціях та певним чином секціях загального фізичного розвитку (Гвоздецька, Рибалко, Прокопова, Дубинська, Красілов, 2021, с. 65).

С. Максимюк зазначає, що завданнями позакласної роботи з фізичного розвитку учнів молодших класів є:

- сприяти зміцненню здоров'я учнів молодших класів, загартовуванню організму, різнобічному фізичному розвитку;

- сприяти залученню в систематичні заняття фізичними вправами можливо більшої кількості дітей;

- власне організувати активний відпочинок учнів.

Виділяють два види позакласних занять:

- систематичні (наприклад, заняття в гуртках фізкультури для молодших школярів, також заняття в групах загальної фізичної підготовки, заняття з видів спорту в секціях);

- епізодичні (щомісячні дні здоров'я та спорту, екскурсії, прогулянки, спортивні свята та розваги тощо) (Концепція нової української школи. Шляхом реформ. Реформа освіти, с. 113).

Безпосередньо планування позакласної роботи – одна з найважливіших передумов втілення в життя мети та завдань фізичного розвитку учнів молодших класів. Заняття в секції вимагають мобілізації рухових та власне морально-вольових якостей. Планування – це перший щабель в побудові тренувальних занять. У плануванні, як в шахах: потрібно продумувати відразу на кілька ходів вперед. План складається не на одне-два тренування, а на весь процес роботи. В залежності від того на скільки розрахований план, тим важче точно передбачити, якими будуть конкретні риси планованого процесу в дійсності; разом з тим, якщо вести планування лише в розрахунку на найближчий час, зникає перспектива. В цьому власне і полягає основна складність. Те що обчислено та проаналізовано на папері, не обов'язково втілиться на практиці. Крім того, в процесі планування важливо враховувати конкретно-передумові дані. Вихідні дані про конкретний стан контингенту учнів та їх підготовленості до реалізації цільових установок; мотиваційні та особистісні установки (Лянной, Рибалко, Ганчева, Красілов, 2019).

Для того, щоб успішно вирішувати завдання фізичного розвитку учнів молодших класів необхідно, щоб із заняття в заняття дітям пропонувалася достатнє навантаження, яке, з одного боку, несло б кумулятивний ефект і, з іншого боку, не було б надмірним. Дозування тренувальних навантажень суто індивідуальне. Отже, крім загальних педагогічних принципів, які несуть основоположні вимоги до проведення занять, дуже важливу роль відіграє специфічні принципи виховання, виконання яких веде до вирішення головної мети фізичного розвитку молодших школярів, вважає М. Фіцула (Фіцула, 2005, с. 42).

Наведемо приклади позакласної роботи з фізичного розвитку учнів молодших класів. Свято «Ласкаво просимо, Олімпіада». Так, театралізоване спортивне свято з героями Зевс та його свита, знайомством учнів з олімпійською символікою, з духом чесних змагань спортсменів в ігровій формі. Свято «Спорт прийшов у казку» у даному спортивному святі беруть участь учні 2-3 класів школи.

Проводяться змагання з м'ячами, скакалками, обручами. Учні молодших класів розгадують загадки на спортивну тему, заповнюють кросворди та власне дізнаються про наступне змагання, в якому будуть брати участь. Керівництво позакласною роботою в ЗОШ безпосереднє керівництво секцією покладається на педагога, який вирішує всі проблеми, пов'язані з організацією занять, а саме:

- самостійно вибирає та використовує обрану методику навчання;
- несе відповідальність за безпеку учнів;
- проводить селекцію;
- призначає дату та власне час тренувань;
- приймає рішення про участь чи не участь в будь-якому змаганні.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. На даному етапі у багатьох ЗЗСО багато уваги приділяється позакласній роботі з фізичного розвитку учнів. Дану роботу можна організувати кількома шляхами: у вигляді спортивних секцій, спортивних гуртків, спортивних клубів. Для досягнення позитивного ефекту від процесу роботи потрібно декілька занять на тиждень плюс можливість перевіряти досягнутий результат в товариських матчах та змаганнях. Так, проводяться тижні Здоров'я та свята Здоров'я, які включають шкільні спортивні змагання, наприклад, «Веселі старты», «шкільні Зимові Олімпійські ігри», свято «Ласкаво просимо» тощо.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з розкриттям форми організації позакласної роботи учнів молодших класів та їх вплив на фізичний розвиток школярів.

ЛІТЕРАТУРА

- Волкова, Н. П. (2012). *Педагогіка*. Київ: Академвидав (Volkova, N. P. (2012). *Pedagogy*. Kyiv: Academic).
- Гвоздецька, С. В., Рибалко, П. Ф., Прокопова, Л. І., Дубинська, О. Я., Красілов, А. Д. (2021). Особливості розвитку спритності у дітей молодшого шкільного віку в групах продовженого дня. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2 (340), Ч. 1, 167-176 (Gvozdetska, S. V., Rybalko, P. F., Prokopova, L. I., Dubinskaya, O. Ya., Krasilov, A. D. (2021). Features of development of agility in young children in extended day groups. *Bulletin of Lugansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical Sciences*, 2 (340), Part 1, 167-176).
- Кісельов, В. О., Рибалко, П. Ф. (2020). Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 3 (44), 63–70 (Kiselev, V. O., Rybalko, P. F. (2020).

- Pedagogical conditions of preparation of future teachers of physical culture for the organization of sports and mass events. *Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University named after Alexander Dovzhenko*, 3 (44), 63-70.
- Концепція нової української школи. Шляхом реформ. Реформа освіти. URL: <https://golubteacher.pp.ua/shlyahom-reform/kontseptsiya-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli.html> (The concept of the New Ukrainian School. Through reforms. Education reform. URL: <https://golubteacher.pp.ua/shlyahom-reform/kontseptsiya-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli.html>).
- Лянной, М. О., Рибалко, П. Ф., Ганчева, В. І., Красілов, А. Д. (2019). Методика управління фізкультурно – оздоровчою діяльністю в сучасних закладах середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4 (88), 280–289 (Lianna, M. O., Rybalko, P. F., Gancheva, V. I., Krasilov, A. D. (2019). Methods of management of physical and health activities in modern secondary education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4 (88), 280–289).
- Рибалко, П., Лоза, Т. (2020). Вивчення інтересів молодших школярів до рухової активності в процесі фізичного виховання. *Conference Proceedings of the 3rd International Scientific Conference Economic and Social-Focused Issues of Modern World* (November 17 – 18, 2020, Bratislava, Slovak Republic). The School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, pp. 393 (Rybalko, P., Loza, T. (2020). Studying the interests of younger students in motor activity in the process of physical education. *Conference Proceedings of the 3rd International Scientific Conference Economic and Social-Focused Issues of Modern World* (November 17-18, 2020, Bratislava, Slovak Republic. The School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, pp. 393).
- Позакласна робота з фізичного розвитку учнів. URL: <https://zdamsam.ru/a526.html> (Extracurricular work on physical development of students. URL: <https://zdamsam.ru/a526.html>)
- Прокопова, Л. І., Гвоздецька, С. В., Рибалко, П. Ф. (2016). Підвищення рівня фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку на основі використання індивідуальних завдань. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (55), 266-272 (Prokopova, L. I., Gvozdetska, S. V., Rybalko, P. F. (2016). Increasing the level of physical fitness of young children on the basis of the use of individual tasks. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1 (55), 266-272).
- Рибалко, П. Ф. (2019). Організація фізкультурно-оздоровчого середовища дитячої освітньої установи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 10 (94), 176–186 (Rybalko, P. F. (2019). Organization of physical and health environment of a children's educational institution. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 10 (94), 176–186).
- Рибалко, П. Ф. (2019). Професійна підготовка учителів фізичної культури до організації фізкультурно-оздоровчого середовища закладу загальної середньої освіти. Суми: Цьома С. П. (Rybalko, PF (2019). *Professional training of physical education teachers for the organization of physical and health environment of the institution of general secondary education*. Sumy: Tsoma S. P.).
- Фіцула, М. М. (2005). *Педагогіка*. Київ: Академвидав (Fitsula, M. M. (2005). *Pedagogy*. Kyiv: Academic).

Шрамченко, О., Рибалко, П. (2018). Фізкультурно-оздоровча робота в закладах дошкільної освіти: практичні засади. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7, 216-231 (Shramchenko, O., Rybalko, P. (2018). Physical and health work in pre-school institutions: practical principles. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7, 216-231).

SUMMARY

Bondarenko Yulia, Garkavina Yevhenii, Bepalova Oksana, Goncharenko Volodymyr, Kravchenko Ihor. Forms of organization of extracurricular work of younger students and their impact on the physical development of students.

The article is devoted to the organization of extracurricular work of younger students. The influence of different forms of organization of extracurricular work of students on their physical development is analyzed. The professionalism of the teacher is to master the greatest number of forms of work and the ability to use them to solve a specific pedagogical problem with the maximum educational effect.

The solution of this important task is primarily entrusted to the education system, which requires fundamentally new approaches to education, education and preparation for the independent life of the younger generation, constant renewal of forms and methods of teaching in order to more effectively their influence on the development of the student's creative personality.

At the present stage, experts and physical education teachers are constantly working to find a rational approach to the use of time, which is taken to school physical education. It is almost impossible to improve health within the framework of physical education lessons, as well as to fully overcome increasing hypodynamia and hypokinesia. In addition, a small number of students are covered by extracurricular and extracurricular forms of physical education, so compensate for the insufficient health efficiency of the school system of physical education intended, to varying degrees, extracurricular classes, the main activity of which is active rest with the use of physical exercises, games.

Key words: *extracurricular work, forms of organization, physical development, children, younger school age.*

УДК 378.147

Liudmyla Husak

Lesia Ukrainka Volyn National University
ORCID ID 0000-00017570-2574

Raiisa Prima

Lesia Ukrainka Volyn National University
ORCID ID 0000-0002-3278-1900
DOI 10.24139/2312-5993/2022.05/096-106

GENESIS AND DEVELOPMENT OF THE ASSOCIATIVE TEACHING FOREIGN LANGUAGES

The problem of efficient foreign language teaching has been hotly debated issue since ancient times. More than four centuries ago, a great educator Ian Amos Komenský wondered at how difficult it was to learn a foreign language in the then schools, how complicated and lengthy was the process of studying even one Latin. He emphasized that the basis of primary language learning (either Latin, or any other one), should be a study of the real world. The intensive methods of teaching, which